

Vodič kroz Opšte izbore 2014.

Šta su opšti izbori?

Na opštim izborima u Bosni i Hercegovini biraju se svi nivoi vlasti, izuzev lokalnih (opštinskih/gradskih/Brčko Distrikta BiH). Izbori su zakazani za nedjelju 12. oktobra 2014., i raspisani su za sljedeće organe, odnosno nivoe vlasti:

- Predsjedništvo Bosne i Hercegovine;
- Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine;
- Predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine;
- Narodnu Skupštinu Republike Srpske;
- Predsjednika i potpredsjednike Republike Srpske; i
- Skupštine kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Koji se izborni sistem primjenjuje u BiH?

Zakonom utvrđeni izborni sistem u BiH spada u red kombinacije izbornih sistema. Tako razlikujemo:

- Sistem proste većine; i
- Sistem proporcionalne zastupljenosti.

Sistem proste većine primjenjuje se prilikom izbora:

- Članova Predsjedništva BiH (iz reda konstitutivnih naroda);
- Izbor predsjednika i potpredsjednika Republike Srpske (iz reda konstitutivnih naroda).

Sistem proporcionalne zastupljenosti primjenjuje se prilikom izbora u sljedeće organe:

- Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH;
- Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH;
- Narodna skupština Republike Srpske;
- Skupštine kantona u Federaciji BiH

Sistem proporcionalne zastupljenosti primjenjuje se kroz otvorene kandidatske liste stranaka i koalicija.

Koji pravni propisi sadrže odredbe o izborima?

Izborni zakon Bosne i Hercegovine

Izborni zakon Republike Srpske

Izborni zakon Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine

<http://izbori.ba/Default.aspx?CategoryID=40&Lang=3>

Ko raspisuje opšte izbore u BiH?

Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine.

www.izbori.ba

Ko ima pravo glasa na opštim izborima u BiH?

Svaki državljanin Bosne i Hercegovine sa navršenih 18 godina života, upisan u Centralni birački spisak, ima pravo da glasa u skladu sa odredbama Izbornog zakona BiH.

Kako mogu znati da li sam upisan u Centralni birački spisak i gdje mogu glasati?

Na stranici Centralne izborne komisije BiH upisom ličnih podataka možete provjeriti ove informacije: <http://izbori.ba/Default.aspx?CategoryID=200&Lang=3&Mod=0>. Centralna

izborna komisija BiH će najkasnije do 27. septembra 2014. objaviti tačne lokacije svih biračkih mjesta.

U slučaju da se Vaše ime ne nalazi na biračkom spisku ili imate problema sa pronalaskom biračkog mjesta, obratite se Vašoj lokalnoj izbornoj komisiji.

<http://izbori.ba/Default.aspx?CategoryID=74&Lang=3>

Ko ima pravo da se kandiduje na opštim izborima u BiH?

Svaki državljanin Bosne i Hercegovine sa navršenih 18 godina života ima pravo da bude biran u skladu sa odredbama Izbornog zakona BiH.

Ko ne može glasati, biti biran ili imenovan na bilo koju javnu funkciju?

Izborni zakon BiH predviđa uskraćivanje aktivnog i pasivnog biračkog prava, te onemogućavanje imenovanja na bilo koju javnu funkciju sljedećim licima:

- Licima na izdržavanju kazne izrečene od Međunarodnog suda za ratne zločine za bivšu Jugoslaviju, i licima koja su pod optužnicom Suda, a koja se nisu povinivalo naredbi da se pojave pred Sudom.
- Sve dok neka politička stranka ili koalicija ima na funkciji ili položaju u političkoj stranci takvo lice, smatra da takva politička stranka ne ispunjava uslove za učešće na izborima.
- Lice koje je na izdržavanju kazne koju je izrekao Sud Bosne i Hercegovine, Republike Srpske, Federacije BiH i Sud Brčko Distrikta, ili lice koje se nije povinivalo naredbi da se pojavi pred istim zbog ozbiljnih povreda humanitarnog prava, ne može biti upisano u Centralni birački spisak, biti kandidat, niti imati bilo koju imenovanu, izbornu ni drugu javnu funkciju na teritoriji BiH.
- Lice koje je na izdržavanju kazne koju je izrekao sud druge zemlje ili lice koje se nije povinivalo naredbi da se pojavi pred sudom druge zemlje zbog ozbiljnih povreda humanitarnog prava.

Ko se bira na Opštim izborima 2014.?

- Članovi Predsjedništva BiH (iz reda konstitutivnih naroda);
- Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH;
- Predsjednik i potpredsjednici Republike Srpske (jedan predsjednik i dva potpredsjednika iz reda konstitutivnih naroda) .
- Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH;
- Narodna skupština Republike Srpske;
- Skupštine kantona u Federaciji BiH .

Koliko se zastupnika bira po svakom od nivoa vlasti?

- Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH: 42 člana. 28 članova bira se sa teritorije Federacije BiH. U 5 izbornih jedinica dijeli se od 3 do 6 mandata, ukupno 21 'direktni' mandat, a preostalih 7 su tzv. kompenzacijski mandati. Sa teritorije Republike Srpske bira se 14 predstavnika – po 3 u svakoj od 3 izborne jedinice (9 direktnih), plus 5 kompenzacijskih mandata.
- Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH: 98 članova. Federacija BiH podijelena je na 12 izbornih jedinica u kojima se dijeli od 3 do 9 mandata, a kompenzacijskih mandata je 25.

- Narodna skupština Republike Srpske: 83 člana. U 9 izbornih jedinica se dijeli od 4 do 12 mandata, ukupno 63, a 20 su kompenzacijski mandati.
- Skupštine kantona u Federaciji BiH: 10 skupština; skupštine kantona imaju od 21 – 35 zastupnika u zavisnosti od broja stanovnika u kantonu. Svaki kanton je jedna izborna jedinica.

Šta su kompenzacijski mandati?

Smisao sistema proporcionalne zastupljenosti je da se obezbijedi proporcionalnost između broja glasova svakog političkog subjekta i broja mandata koj će mu biti dodjeljeni u predstavničkom tijelu. To se ne može postići u malim izbornim jedinicima, pa se zato u više zemalja u svijetu koriste kompenzacijski mandati. U BiH oni se dijele na nivou entiteta i obezbjeđuju željenu fer, proporcionalnu zastupljenost političkih subjekata.

Ko je zadužen za organizaciju i provođenje opštih izbora?

Izborna administracija Bosne i Hercegovine koju čine Centralna izborna komisija, lokalne izborne komisije (opštinske, gradske, izborna komisija Brčko Distrikta BiH) i birački odbori.

Šta je Centralna izborna komisija BiH (CIK BiH)?

Centralna izborna komisija BiH je tijelo zaduženo za sprovođenje izbora u BiH. CIK BiH brine o zakonitom provođenju svih izbora, provodi Izborni zakon BiH, ovjerava političke subjekte i kandidate za učešće na izborima, provodi edukaciju lokalnih izbornih komisija, informiše građane o izbornom procesu, načinima ostvarenja i zaštite biračkog prava, utvrđuje rezultate i drugo. CIK BiH mora biti nezavisan i nepristrasan u svom radu.

Sastoji se od sedam (7) članova: 2 iz reda Hrvata, 2 iz reda Bošnjaka, 2 iz reda Srba i jedan iz reda 'ostalih'. CIK BiH ima predsjednika kojeg biraju članovi komisije na mandat od 21 mjesec. Mandat članova komisije iznosi 7 godina.

Šta su lokalne izborne komisije?

To su opštinske izborne komisije, gradske izborne komisije i Izborna komisija Brčko Distrikta BiH. Biraju se na mandat od 7 godina, a u zavisnosti od broja birača na svom teritoriju sastoje se od 3, 5 ili 7 članova. One se bave određivanjem biračkih mjesta, imenovanjem biračkih odbora, tehničkim pripremama za održavanje izbora, prikupljanjem rezultata glasanja i dostavljanja zbirnih rezultata CIK-u BiH.

Lokalne izborne komisije moraju biti nezavisne i nepristrasne u svom radu.

Koja je uloga biračkog odbora?

Birački odbori nisu stalna tijela, oni se imenuju sa svake izbore posebno. Njihova osnovna uloga je sprovođenje izbora na biračkim mjestima, od glasanja, osiguranja pravilnosti i tajnosti glasanja, do zbrajanja rezultata. Sastoje se od 3 ili 5 članova, predstavnika političkih subjekata.

Birački odbori moraju biti nezavisni i nepristrasni u svom radu.

Ko i kako predlaže kandidate za učešće na izborima?

Na listama za opšte izbore mogu se pojaviti političke stranke, nezavisni kandidati, koalicije i liste nezavisnih kandidata. Političke stranke i koalicije predlažu liste kandidata, odnosno nezavisni kandidati se prijavljuju samostalno. Za kandidovanje na opštim izborima, u ovisnosti od nivoa za koji se kandiduje, potrebno je od 500 – 3000 potpisa birača upisanih u Centralni birački spisak za političke stranke, odnosno od 250 – 1500 potpisa podrške za nezavisne kandidate.

Da bi se ovjerio za izbore za sve organe na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini, kandidati moraju ispuniti sljedeće uslove:

- kandidat mora biti upisan u Centralni birački spisak u opštini u kojoj se kandiduje, ili u opštini unutar granica izborne jedinice ako se kandidira za viši nivo vlasti, najkasnije do dana raspisivanja izbora; i
- kandidat se može kandidovati samo za funkciju u jednoj izbornoj jedinici, na bilo kojem nivou vlasti, i pojaviti se na samo jednoj listi političke stranke, koalicije ili listi nezavisnih kandidata.

Kome se dostavljaju prijedlozi kandidata?

Centralnoj izbornoj komisiji BiH, koja nakon prijema i pregleda tražene dokumentacije odlučuje da li politički subjekt, svaki pojedinačni kandidat i lista u cjelini mogu biti ovjereni za učešće na izborima.

Kako se obezbjeđuje ravnopravna zastupljenost spolova na kandidatskim listima?

Prema Izbornom zakon BiH mora postojati ravnopravna zastupljenost spolova na kandidatskim listima, odnosno svaki spol mora biti zastupljen s najmanje 40% od ukupnog broja kandidata na listi. Kandidati spola koji je manje zastupljen raspoređuju se na kandidatskoj listi na sljedeći način: najmanje jedan kandidat manje zastupljenog spola među prvih dva kandidata, dva kandidata manje zastupljenog spola među prvih pet kandidata i tri kandidata manje zastupljenog spola među prvih osam kandidata, itd.

Šta je izborna kampanja i koliko traje?

Izborna kampanja je tačno određeni vremenski period u kojem politički subjekti (političke stranke, nezavisni kandidati, koalicije) nastoje svojim programima i aktivnostima zadobiti povjerenje građana, odnosno osigurati njihovu podršku na izborima. Izborni zakon BiH definiše da taj period traje 30 dana uoči izbora, odnosno od 12. septembra do 11. oktobra 2014.

Šta je izborna šutnja?

Izborna šutnja je period u kojem nije dozvoljena bilo kakvo promovisanje političkih subjekata. Traje u periodu koji počinje 24 sata prije otvaranja biračkih mjesta do njihovog zatvaranja. U slučaju Opštih izbora 2014. izborna šutnja počinje u subotu, 11. oktobra u 07:00 časova. Svim političkim subjektima je u tom periodu zabranjeno učešće u javnim političkim aktivnostima ili bilo kojim drugim aktivnostima političke promocije.

Ko prati aktivnosti političkih subjekata tokom predizborne kampanje?

Centralna izborna komisija BiH po službenoj dužnosti. Opšte izbore 2014., u periodu prije izbora, izborni dan, te post-izborni period prate domaće nevladine organizacije, kao i posmatrači ispred međunarodnih organizacija. Između ostalih, tu je i Koalicija 'Pod lupom' koju čini 7 nevladinih organizacija okupljenih za nestranačko posmatranje izbora. Više informacija o nestranačkom posmatranju izbora Koalicije na www.podlupom.org

Ko finansira provođenje opštih izbora?

Provođenje izbora finansira se iz javnih sredstava, odnosno budžeta.

Ko finansira političke kampanje?

Politički subjekti finansiraju kampanje vlastitim sredstvima. Oblast je regulisana Zakonom o finansiranju političkih stranaka BiH i Izbornim zakonom BiH koji tačno definiše maksimalno dozvoljene iznose za finansiranje troškova izborne kampanje. Politički subjekti dužni su podnijeti CIK-u BiH finansijske izvještaje za period koji počinje tri mjeseca prije dana podnošenja prijave za ovjeru, kao i nakon utvrđivanja izbornih rezultata.

Šta je biračko mjesto?

Biračko mjesto je prostor u kojem se na izborni dan odvija glasanje. Biračko mjesto mora biti uređeno na način da se osigura tajnost glasanja. Na izborni dan biračka mjesta su otvorena od 07:00 – 19:00 časova.

Koja je uloga posmatrača i kako se može postati posmatrač izbora?

Uloga posmatrača u izbornom procesu sastoji se u davanju doprinosa da se izbori održe na zakonit način uz poštovanje svih izbornih pravila. Njihovo prisustvo, uz dobro poznavanje izbornih pravila, može pomoći u sprečavanju i/ili otkrivanju kršenja izbornog zakona i pravila za provođenje izbora. Posmatrači mogu biti predstavnici političkih subjekata, udruženja građana, te međunarodnih organizacija.

Politički subjekti i udruženja građana podnose CIK-u BiH zahtjeve za akreditaciju svojih posmatrača do 27.9., dok se međunarodni posmatrači mogu akreditovati do 5.10.

Ako želite biti posmatrač Koalicije 'Pod lupom' možete se prijaviti na besplatni broj telefona 080 05 05 05 ili putem internet stranice Koalicije www.podlupom.org do 15.09.

Koja je procedura glasanja?

Glasanje se odvija na biračkim mjestima. Članovi biračkog odbora dužni su objasniti biračima način glasanja, kao i osigurati tajnost glasanja. Glasanje se vrši lično. Birač prilikom ulaska na biračko mjesto treba predložiti biračkom odboru važeći identifikacioni dokument: ličnu kartu, pasoš ili vozačku dozvolu, nakon čega slijedi njegovo potpisivanje u izvod iz CBS-a i izdavanje biraču glasačkih listića. Nakon popunjavanja listića, birač ih presavija tako da se zaštiti tajnost glasanja i svaki pojedinačno ubacuje u glasačku kutiju.

Koliko ću glasačkih listića dobiti na dan izbora?

Četiri. Glasački listići štampaju se u različitim bojama, u zavisnosti od izbornog nivoa, kako slijedi:

Za izborne nivoe u Federaciji BiH:

- Predsjedništvo BiH – glasački listić SIVE boje (većinski glas)
- Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH – glasački listić PLAVE boje (proporcionalni sistem, otvorene liste)
- Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH – glasački listić LJUBIČASTE boje (proporcionalni sistem, otvorene liste)
- Kantonalna skupština – glasački listići su BORDOCRVENE boje (proporcionalni sistem, otvorene liste)

Za izborne nivoe u Republici Srpskoj:

- Predsjedništvo BiH – glasački listić SIVE boje (većinski glas)

- Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH – glasački listić PLAVE boje (proporcionalni sistem, otvorene liste)
- Predsjednik i potpredsjednici Republike Srpske – glasački listić ŽUTE boje (većinski glas)
- Narodna skupština Republike Srpske – glasački listić SMEĐE boje (proporcionalni sistem, otvorene liste)

Šta ako je biraču potrebna pomoć pri glasanju?

Takvom biraču može pomoći bilo koja osoba kojeg on/ona ona odredi, a da nije član biračkoga odbora niti posmatrač na ovom biračkom mjestu.

Može li osoba koja služi zatvorsku kaznu glasati? Šta je sa biračima u bolnicama ili onima koji su kod kuće, ali se ne mogu kretati zbog bolesti?

Osobe u takvim specijalnim okolnostima mogu glasati putem mobilnih timova, koji predstavljaju pokretna biračka mjesta. Osobe sa posebnim potrebama o tome trebaju obavijestiti lokalnu izbornu komisiju, lično ili preko člana domaćinstva ili osobe koja se stara o biraču, te predočiti relevantnu medicinsku dokumentaciju. Rokove za prijavu birača za glasanje putem mobilnih timova određuju lokalne izborne komisije, obično variraju od 15. – 20. septembra.

Šta su otvorene liste?

Otvorene liste nude mogućnost biračima da izaberu jednog ili više željenog kandidata unutar stranačke liste. Dajući prednost određenim kandidatima sa liste za koju glasaju, birači mogu uticati na raspored kandidata, te na taj način odlučiti ko će biti izabran na određenu poziciju.

Kako pravilno označiti glasački listić?

Da bi Vaš glasački listić bio važeći, morate ga pravilno označiti i to na jedan od navedenih načina:

- označite kvadratić ispred naziva političke stranke, koalicije, kandidata ili liste nezavisnih kandidata; ili
- označite kvadratić ispred naziva političke stranke, koalicije, kandidata ili liste nezavisnih kandidata i ispred jednog ili više kandidata unutar liste te političke stranke, koalicije ili liste nezavisnih kandidata; ili
- označite kvadratić ispred jednog ili više kandidata unutar liste jedne političke stranke, koalicije ili liste nezavisnih kandidata.

Ne smijete dopisivati kandidate ili stavljati bilo kakve dodatne oznake na glasačkom listiću.

Ko broji glasačke listiće?

Birački odbori vrše brojanje glasačkih listića na biračkim mjestima po njihovom zatvaranju.

Koji je izborni prag?

U raspodjeli tzv. direktnih mandata učestvuju samo oni politički subjekti koji pređu izborni prag od 3% dobijenih glasova u datoj izbornoj jedinici. U raspodjeli kompenzacijskih mandata

učestvuju stranke i koalicije koje su prešle prag od 3% na nivou entiteta bez obzira da li su dobili direktan mandat.

Ko i kada objavljuje rezultate Opštih izbora 2014?

Birački odbori na biračkim mjestima, nakon brojanja glasova, na vidno mjesto ističu rezultate glasanja za to biračko mjesto.

Centralna izborna komisija BiH objavljuje preliminarne, nezvanične i nekompletne rezultate izbora za sve nivoe vlasti za koje se izbori održavaju, po sljedećem rasporedu:

- Prve rezultate u 24.00 sata na dan izbora;
- Dva puta u toku naredna 24 sata;
- U narednih pet dana svaka 24 sata;
- Narednih dana svakih 48 sati, sve do objavljivanja konačnih, službenih i kompletnih rezultata izbora.

CIK BiH ima zakonsku obavezu da potvrdi izborne rezultate u roku od 30 dana od dana održavanja izbora, odnosno najkasnije do 11. novembra 2014.

Ko može tražiti ponovno brojanje listića?

Lokalna izborna komisija; politički subjekt; akreditovani posmatrač na biračkom mjestu na kojem je bio posmatrač; grupa od 50 ili više birača, koji su glasali na istom biračkom mjestu.

Centralna izborna komisija BiH može po službenoj dužnosti narediti ponovno brojanje glasačkih listića. CIK BiH naređuje ponovno brojanje glasačkih listića ako utvrdi da je učinjena povreda ovog Izbornog zakona i da ta povreda utiče na dodjelu mandata.

Ko provodi nadzor na sprovođenjem rezultata izbora?

Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine.

Kako mogu prijaviti kršenje izbornih pravila?

Kršenje izbornih pravila prijavljuju se lokalnim izbornim komisijama (opštinske, gradske, izborna komisija Brčko Distrikta BiH) kao i Centralnoj izbornoj komisiji BiH. Svaki birač i politički subjekt čije je pravo povrijeđeno može izbornoj komisiji uložiti prigovor najkasnije u roku 48 sati, odnosno u roku od 24 sata od učinjene povrede u izbornom periodu. Prigovor se podnosi na obrascu koji je propisao CIK BiH. CIK BiH ima prvostepenu nadležnost prilikom odlučivanja po prigovorima, dok je Apelacioni odjel Suda BiH nadležan da rješava po žalbama na odluke CIK-a.

Takođe, građani koji uoče nepravilnosti u izbornom procesu mogu ih prijaviti Koaliciji 'Pod lupom' na besplatni broj telefona 080 05 05 05 ili putem internet stranice Koalicije www.podlupom.org.

Koja su krivična djela vezana uz izborni proces?

U BiH su na snazi 4 krivična zakona (KZ): KZ BiH, KZ FBiH, KZ RS i KZ Brčko Distrikta BiH.

KZ BiH predviđa sljedeće kao krivična djela:

- uskraćivanje biračkog prava (novčana kazna ili/i kazna zatvora do tri godine);
- povreda slobode opredjeljenja birača (novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine);
- prevara pri glasanju (kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina);

- povreda tajnosti glasanja (kazna varira od novčane kazne do kazne zatvora od tri godine);
- izborna prevara (kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina);
- uništenje izbornih isprava (kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina).

KZ FBiH i KZ BD BiH usklađen je sa KZ BiH i definiše ista krivična djela, sa istim predviđenim kaznama kao i u KZ BiH.

KZ RS definiše tri krivična djela koja nisu posebno izdvojena u ostalim zakonima:

- Sprečavanje održavanja izbora i glasanja (od novčane kazne do kazne zatvora do 3 godine)
- Povreda prava kandidovanja na izborima (novčana kazna ili zatvorom do jedne godine)
- Podmićivanje pri izborima ili glasanju (novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine).

Kako se podnosi krivična prijava u vezi sa kršenjem izbornih pravila?

Svaki građanin je dužan prijaviti postojanje krivičnog djela nadležnim institucijama. Nadležne institucije su ministarstva unutrašnjih poslova, agencije za provođenje zakona, tužilaštva, te izborna administracija BiH koja je po službenoj dužnosti obavezna prijavljivati postojanje krivičnih djela nadležnim organima.

U kojim se slučajevima poništavaju i ponavljaju izbori?

Centralna izborna komisija BiH će poništiti izbore u izbornoj jedinici ili na nekom biračkom mjestu, ako ustanovi da je za vrijeme glasanja ili brojanja glasačkih listića došlo do nepravilnosti koje mogu uticati na rezultate izbora, te naložiti njihovo ponavljanje.